

MAGYARORSZÁGI NEMZETI JELENTÉS

Az online cigányellenes gyűlöletbeszéd monitorozása

2024–2025

Szerzők: Trendl Fanni, Horváth Aladár

Adatgyűjtésben résztvevők: Fehér György, Kovács Dezdemóna Mária,
Markócs-Mezei Tímea, Menyhért Attila, Végh Zoltán

Tördelés: Kiss Tibor Noé

Felelős szerkesztő: Romaversitas Alapítvány, Török Ildikó

Printed at:

Bolko-Print Kft.

7631, Pécs, Füzes dűlő 23.

Összefoglaló

A *Together Against Antigypsyism Online* (TAAO) projekt célja az online cigányellenes gyűlöletbeszéd kezelése és visszaszorítása, elsősorban fiatal roma emberekkel való együttműködésen keresztül. A projekt a képzés és a monitorozás kombinációját alkalmazza annak érdekében, hogy kettős eredményt érjen el: egyrészt a képzési módszertan közvetlen attitűd- és viselkedésváltozást idézzen elő nagyszámú fiatal körében, másrészt a monitorozás révén olyan adatok összegyűjtése, amelyek hozzájárulnak a jobb megértéshez és az érdekérvényesítésen keresztül a szakpolitikák rendszerszintű változásához.

A jelentés a TAAO projekt egyik eredménye, amely a projekt átfogó céljaihoz kapcsolódik:

- **Fiatalok elérése** Németországban, Magyarországon, Csehországban, Romániában, Bulgáriában és Szlovákiában egyetemi vagy ifjúsági klubokban tartott képzéseken keresztül, hogy növeljük tudatosságukat a gyűlöletbeszéd romákra gyakorolt káros hatásairól, valamint képessé tegyük őket az online gyűlöletbeszéd felismerésére és bejelentésére.
- **Fiatal roma emberek felhatalmazása** a hat országban arra, hogy monitorozzák az online médiában megjelenő gyűlöletbeszédet, és a gyűlöletbeszéd eseteit jelentsék az IT-cégeknek, a nemzeti egyenlőségi testületeknek és más illetékes állami intézményeknek, ezzel erősítve a diszkriminációellenes jogszabályok végrehajtását. Munkájuk országos adatbázisokhoz és több bejelentett esethez vezet.

Részletesebben a jelentések betekintést nyújtanak a rövid távú eredményekhez való hozzájárulásba, amelyek közvetlenül támogatják a fenti célokat:

- A képzési tevékenységek és a fiatal roma monitorok által végzett médiamonitorozás eredményeként nő a bejelentett gyűlöletbeszéd-esetek száma, valamint az online platformokról eltávolított cigányellenes tartalmak mennyisége. A projekt során összesen **3147 esetet monitoroztak**, és **40 esetet jelentettek** a hat országban.
- Növekvő tudatosság a fiatalok körében az antigypsyista gyűlöletbeszéd negatív hatásairól, ami attitűdváltozáshoz vezet.
- A képzéseken részt vevő **40 fiatal roma** önbizalmának és készségeinek erősödése.

Ami a roma embereket illeti: A gyűlöletbeszéd legfőbb elszenvedői természetesen maguk a célpontok – a romák, Európa polgárai. A projekt hosszú távon pozitív hatást gyakorol rájuk, ha eredményeként csökken az online médiában megjelenő gyűlöletbeszéd. Kevesebb gyűlöletbeszéd kevesebb erőszakra való uszítást és kevesebb többségi sztereotípiát jelent, ami összességében a cigányellenesség csökkenéséhez vezet.

A jelentés Magyarországra fókuszál, és egyéves munka eredménye: 12 hónap (2024 októbere – 2025 szeptembere) során gyűjtött adatokat és öt fiatal által végzett képzési tevékenységet foglal magában, amelyek célja az online cigányellenes gyűlöletbeszéd káros hatásainak feltárása és a tudatosság növelése.

A jelentésben bemutatott eredményekkel célunk, hogy újabb lépést tegyünk a cigányellenes online gyűlöletbeszéd jelenlétének és hatásainak megértése felé, és olyan ajánlásokat fogalmazzunk meg, amelyek hozzájárulhatnak egy biztonságos digitális környezetben megvalósuló, egyenlő és befogadó társadalom jövőjéhez.

1. Bevezetés

1.1. Háttér és kontextus

A „*Together against antigypsyism online (TAAO) in Europe*” projekt célja az online cigányellenesség mértékének, formáinak és hatásainak feltárása, valamint az ellenintézkedések hatékonyságának vizsgálata hat európai országban: Bulgáriában, Csehországban, Németországban, Magyarországon, Romániában és Szlovákiában. A kutatás 12 hónapon át zajlott, 2024 októbere és 2025 szeptembere között, és vegyes módszertant alkalmazott. A munkában 30 fiatal roma és nem roma monitor vett részt, akik 3147 esetből gyűjtöttek kvantitatív adatokat egy egységesített monitorozó eszköz (MT) segítségével, valamint kvalitatív elemzést végeztek 54 kiválasztott esettanulmányon. A módszertan része volt a különböző témákhoz és tartalomtípusokhoz kapcsolódó szentimentelemzés, valamint az explicit és implicit gyűlöletbeszéd agresszivitási skáláinak alkalmazása.

1.2. Nemzeti kontextus

A TAAO céljain túl projektünk irányát és tevékenységeit a magyarországi anti-roma gyűlöletbeszéd helyzete is meghatározta. Ez azért fontos, mert nemcsak a gyűlöletbeszéd helyi tematizációjának relevanciáját mutatja, hanem azt is, hogy a különböző történelmi és kulturális háttér, valamint az ezekből fakadó eltérő szabályozások miatt országonként más és más kontextusfüggő válaszokra és érdekképviselési lépésekre van szükség a változás eléréséhez.

A gyűlöletbeszéd magyarországi szabályozásával kapcsolatban több jogterület és az azokhoz tartozó rendelkezések szolgálnak mérceként az online gyűlöletbeszédrel szemben:

- **Polgári jogi szempontból** a közösség egy tagja felléphet a gyűlöletbeszéd ellen és kártérítést követelhet.¹
- **A 2003. évi CXXV. törvény**² az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról tiltja a szegregációt, a diszkriminációt, a zaklatást és a megtorlást.
- **A büntetőjogi szabályozás** kulcsfontosságú, mivel tiltja az erőszakra való uszítást.³
- **A médiatörvény** kimondja, hogy a médiatartalom nem lehet gyűlöletre vagy kirekesztésre való felhívás.⁴

Számos elemzés rámutat, hogy a gyűlöletbeszédet érintő jogterületek sokfélesége ellenére a magyar bírósági gyakorlat rendkívül szűken értelmezi a gyűlöletbeszéd fogalmát. Bár korábban történtek kísérletek e szűk értelmezés tágítására, ezek többször elbuktak az Alkotmánybíróság előtt. Továbbá – ahogyan a nemzetközi jogban sincs egységes definíció – Magyarországon is több szereplő és többféle jogszabály együttesen vonatkozik az online gyűlöletbeszédre. Egységes fogalom hiányában a gyűlöletbeszéd területe mindig bizonytalan, és egyes esetekben eljárási kérdések is felmerülhetnek.

Az Európai Rasszizmus és Intolerancia Elleni Bizottság (ECRI) jelentése szerint a jogérvényesítési problémák mellett a helyzetet tovább súlyosbítja, hogy Magyarországon nemcsak hiányzik az állami fellépés a cigányellenes gyűlöletbeszédrel szemben, hanem a nyíltan romaellenes gyűlöletbeszéd nem korlátozódik szélsőséges pártokra és csoportokra.

1 About Act V of 2013 on Civil Rights: <https://njt.hu/jogszabaly/2013-5-00-00>

2 Act CXXV of 2003: <https://net.jogtar.hu/getpdf?docid=A0300125.TV&targetdate=20170701&printTitle=2003.+%C3%A9vi+CXXV.+t%C3%B6rv%C3%A9ny>

3 Btk. 332. §: <https://buntetojog.info/kulonos-resz/btk-332-%C2%A7-kozosseg-elleni-uszitas/>

4 Act CIV of 2010 on the freedom of the press and the basic rules on media content: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1000104.tv>

Ezt az állami, joggyakorlati mulasztást súlyosbítja, hogy 2015-ben az Európai Bizottság felhívta Magyarországot figyelmét, hogy a 2008/913/IB tanácsi kerethatározat 1. cikk (1) bekezdés a) pontja nem csak az erőszakra, hanem a gyűlöletre uszítás szankcionálását is előírja, amikor úgy rendelkezik, hogy a tagállamoknak meg kell hozniuk a szükséges intézkedéseket annak biztosítására, hogy – egyebek mellett – büntetendő legyen a nyilvánosság előtt erőszakra vagy gyűlöletre uszítás faji, bőrszín szerinti, vallási, származás szerinti vagy nemzeti, illetve etnikai hovatartozásuk alapján meghatározott személyek csoportjával vagy e csoport valamely tagjával szemben.

A fenti véleményt erősíti meg Szalayné Sándor Erzsébet, a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó biztoshelyettes 2020-ben tett elvi állásfoglalása is.⁵ Ebben az állásfoglalásban a német nemzetiség kapcsán felmerült lehetséges gyűlöletbeszéd kapcsán az alábbi javaslatokat teszi:

„Javasolom az igazságügyi miniszternek, hogy a legfőbb ügyéssel együttműködve vizsgálja meg: a közösség elleni uszítás jogalkalmazói gyakorlatában a Btk. 332. §-ának módosítását követően miért nem hozott érdemi változást az „erőszakra uszít” elkövetési magatartásként való megjelenítése, és hogyan lehetne – különösen a rendőrségi eljárásokban – a jelenlegi megközelítéssel változtatni.

Javasolom továbbá az igazságügyi miniszternek, hogy továbbra is bátorítsa és erősítse meg a Digitális Szabadság Munkacsoport tevékenysége keretében az online gyűlöletbeszéd elleni fellépés kérdéseivel, valamint a videómegosztó platformok működésének korlátaival kapcsolatos szakmai párbeszédet.”

5 5/2020. számú elvi állásfoglalás a német nemzetiségi közösséget sértő kijelentésekről, a gyűlöletbeszéd elleni fellépés szükségességéről és a videómegosztó platformokon megjelenő sérelmes tartalmak elleni fellépés lehetőségeiről.

A jelentés is kiemeli, hogy Magyarországon „büntetlenségi légkör” uralkodik. Befolyásos szereplők lealacsonyító, rasszizáló, szexualizáló kijelentései a sérülékeny és marginalizált csoportokról normalizálódnak a közbeszédben. Számos médiaplatform korlátozás nélkül terjeszt nyíltan rasszista tartalmakat. A jelentés továbbá rámutat, hogy az online gyűlölet – fontossága ellenére – nem kap kellő figyelmet, amit jól példáz, hogy Magyarország mindmáig nem írta alá a Kiberbűnözésről szóló Egyezmény Kiegészítő Jegyzőkönyvét.

A közéleti és politikai szereplők gyakran rasszista retorikája egyértelműen jelzi, hogy a magyarországi politikai klíma megenedő a gyűlöletbeszéddel szemben. Mivel azonban a gyűlöletbeszéd büntetőjogi gyakorlata viszonylag szűk, sok diszkriminatív kijelentésnek alig van jogi következménye.

A Romaversitas Alapítvány korábban részt vett a PECAO (Peer Education to Counter Antigypsyist Hate Speech Online) projektben, amely fontos és releváns következtetéseket fogalmazott meg. Ezek összefoglalásaként elmondható:

„A cigányellenes gyűlöletbeszéddel kapcsolatban megfigyeléseink azt mutatják, hogy mindennapisága és aktualitása miatt elengedhetetlen naprakész és komplex megoldások kidolgozása. Olyan korszak tanúi vagyunk, amelyben a globális és mindenki számára hozzáférhető online kommunikáció hirtelen megnőtt, és a nemzetközi és nemzeti szabályozások nehezen tudnak lépést tartani az emberi méltóság védelmével. Azok, akiket intézményi és mindennapi szinten is halmozottan ér előítélet és kirekesztés, a kibertérben is a gyűlölet elsődleges célpontjaivá válhatnak. Az online gyűlöletbeszéd ezért több okból is kulcsfontosságú kérdés: befolyásolja a közvéleményt, feszültséget szít, és megágyaz a diszkriminációnak és a gyűlölet-bűncselekményeknek. Az online média különleges szerepet játszik a gyűlöletbeszéd terjesztésében és szításában: megerősíti a sztereotípiákat, sértő nyelvezetet használ, tagadja vagy bagatellizálja a cigányellenes érzelmeket. A közösségi

média révén a gyűlöletbeszéd emberek millióihoz jut el, és lehetővé teszi a felhasználók számára, hogy névtelenül uszítsanak gyűlöltre és erőszakra.”⁶

2. Módszertan

2.1. Cél és felépítés

A jelen módszertan célja, hogy átfogó adatokat szolgáltatson az online antigypsyista gyűlöletbeszéd mértékéről, eléréséről, hatásáról, szerzőiről, célpontjairól és az arra adott reakciókról, annak érdekében, hogy megalapozza az antigypsyista gyűlöletbeszéd eleni szakpolitikákat és beavatkozásokat.

Kutatási tervünk alapján a módszertant megalapozó koncepcionális keret korábbi kutatások (PECAO, 2022) elméleti megközelítésére épül. Ez a keret az alábbi fő pillérek köré szerveződik:

- **antigypsyizmus** (2018),
- **cybergyűlölet / online gyűlöletbeszéd**, amely romákat céloz,
- **fordított rasszizmus és fordított áldozatiság** jelensége (Bonilla-Silva, 2006; Taylor & Martinez, 2020),
- **a nyílt, kódolt vagy „új” rasszizmus spektruma** a nyíltan vállalt rasszizmussal szemben (Breazu & Machin, 2022),
- **az online gyűlöletbeszéddel szembeni ellenintézkedések formái** (Smith, 2023).

A kutatás fókuszált, vegyes módszertani megközelítést alkalmazott, amelyben az adatgyűjtés két elsődleges dimenzió köré szerveződött:

6 HUNGARIAN NATIONAL REPORT AND RECOMMENDATIONS 2021, <https://romaversitas.hu/gyuloletbeszedellen/>

a.

A roma egyénekkal és közösségekkel szemben alkalmazott **diskurzív repertoárok elemzése**, valamint annak feltárása, hogy a cigányellenes online gyűlöletbeszéd milyen domináns formákban terjed. Ezzel párhuzamosan ez a dimenzió azonosítja a gyakran visszatérő témákat és altémákat, jellemzi az online gyűlöletbeszéd különböző formáit, értékeli az agresszivitás szintjeit és a toxicitás típusait (különösen a rasszista töltetű toxikus diskurzust), és végső soron feltárja a webalapú rasszizmus modelljét.

b.

A résztvevők tapasztalatainak feltárása a bejelentési mechanizmusok hatékonyságával kapcsolatban, beleértve az újmédiaplatformok magatartási kódexeit, a nemzeti intézményi szabályokat, valamint az EU vonatkozó jogszabályait, amelyeket a vizsgált hat országban fogadtak el és alkalmaznak.

2.2. Résztvevők

A 20–35 év közötti monitorok különböző iskolai végzettségi szinteket képviseltek (pl. hallgatók, önkéntesek, dolgozó fiatalok). Kiválasztásuk célzott felhívás és motivációs interjúk alapján történt, figyelembe véve a nemzetiségi szempontokat, a földrajzi sokszínűséget, az angoltudást, a korábbi diszkriminációval kapcsolatos projekttapasztalatot, valamint az idő- és internet-hozzáférést. Ezen kritériumok alapján a Romaversitas öt fiatal roma monitorozót választott ki: két nőt és három férfit. Három monitor BA diplomával rendelkezik szociális munkából vagy nemzetközi tanulmányokból, egy joghallgató, egy pedig neveléstudományból PhD-fokozattal bír. Mindannyian részt vettek korábban egy vagy több Romaversitas-programban, így már rendelkeztek tapasztalattal cigányellenesség témájú projektekben.

2.3. Eszközök és mérőmódszerek

Az adatgyűjtés és elemzés vegyes tartalomelemzési módszertannal történt, amelyhez egy kifejezetten erre a célra fejlesztett online monitorozó eszközt (MT) használtunk (Google Form).

A kutatás olyan módszertant dolgozott ki, amely széles körű adatgyűjtést és kategorizálást tesz lehetővé a cigányellenes online gyűlöletbeszédéről. A módszertant az online megbeszélések során a nemzeti kutatókkal közösen finomítottuk, hogy biztosítsuk a közös értelmezést és a tudományos érvényességet.

Az MT (lásd az angol nyelvű kiadvány 1. mellékletében) hat fő komponensből áll:

1. általános információk a szerzőkről és a célpontokról
2. az általános téma és az elérés vizsgálata
3. a tartalomtípusok (vizuális, szöveges) kategorizálása és elérésük
4. a megfigyelt jelenségek intenzitásának és gyakoriságának mérése, valamint lehetséges hatásuk
5. a válaszreakciók és ellenbeszéd elemzése
6. személyes megfigyelések, figyelembe véve a bejelentési mechanizmusok országonkénti sajátosságait

a. Általános információk

Ez a rész a monitorozott közösségimédia-platformra, a konkrét internetes oldal azonosítására, a fiók típusára (személyes, nyilvános, csoport, intézményi/magáncég), a bejegyzés vagy cikk címére, annak hatására és népszerűségére (pl. kedvelések, megosztások száma), valamint a közvetlen linkre vonatkozó adatokat gyűjtötte.

b. Általános témavizsgálat

Ez a komponens értékelte a témát (a romáknak tulajdonított bűncselekményektől a kulturális vagy sporteseményekig), a tartalom-

típust (pl. híradás, reklám), a stílust (pl. tudományos, érzelmi, formális, fikciós), valamint a tartalom észlelt hatását egy háromfokú skálán (negatív, semleges, pozitív).

c. Tartalomtípusok kategorizálása

Ez a rész vizsgálta a tartalom és vizuális elemei közötti kapcsolat relevanciáját, kategorizálta a nem szöveges tartalmakat (képek, videók stb.), és értékelte a nem szöveges elemek érzelmi hatását egy háromfokú skálán (nagyon kicsi, közepes, nagyon erős). Kiemelt figyelmet kaptak a nem szöveges formák, például a mémek, multimédiás anyagok (rövid videók) és animációk.

d. A tartalom intenzitása és gyakorisága

A Siapera, Moreo és Jiang (2018) alapján adaptált rész két dimenzió mentén írta le az online rasszista gyűlöletbeszéd formáit, háromszintű észlelt intenzitási skálán (1 – nincs gyűlölet, 2 – gyenge, 3 – rendkívül erős):

- 1. Nyílt diskurzus:** durva jelzők, rasszista szitokszavak, súlyosan sértő és dehumanizáló megnyilvánulások.
- 2. Kódolt diskurzus:** szleng, körülírás, ironia, kétértelműség, áltudományos hivatkozások, újjáéledő fehér felsőbbrendűségi ideológiák, „whataboutery”, máshonnan vett narratívák, hamis statisztikák és metonímiák alkalmazása.

Egy harmadik dimenzió – Lentin (2016) alapján – a gyűlöletbeszéd agresszivitási/toxicitási szintjét mérte egy „statikus vs. mozgó” skálán, szintén háromfokú intenzitási értékeléssel. A rasszista töltetű nyelvezet akkor számított toxikusnak, ha olyan üzeneteket közvetített, amelyek:

- megerősítik a sztereotípiákat,
- elmélyítik a polarizációt,
- mítoszokat és dezinformációt terjesztenek,
- igazolják a kirekesztést, stigmatizációt vagy alárendelést,
- vagy kizáró nemzeti identitásfogalmakat erősítenek.

A rasszista töltetű toxikus diskurzus fő formái közé tartoztak:

- a nyers rasszizmus (sértések, szitokszavak, bűnözőkhöz való hasonlítás, közvetlen lealacsonyítás, bőrszínhez, szaghoz, fizikai jellemzőkhöz kötődő sztereotípiák),
- a „nemzet” fogalmához kapcsolódó elemek (ad hominem támadások, jobboldali diskurzus, faj, etnicitás, vallás, kultúra),
- valamint olyan vádak, mint „túlérzékenység”, „áldozatszerp”, „fordított rasszizmus fehérek ellen”, „áldozati kultúrából jönnek”, „fordított álhírek terjesztése”, hamis statisztikák vagy kétes hitelességű kutatások idézése, illetve „csak az igazság kimondása”.

e. Ellenintézkedések

Smith (2023) alapján ez a rész háromfokú skálán (igen, nem, nem biztos) rögzítette, hogy a monitor milyen ellenbeszéd-jellegű cselekvéseket tett a vizsgált tartalomra reagálva. A lehetséges reakciók széles skálát fedtek le: az őszinte bevonódástól és a komment figyelmen kívül hagyásától egészen a hasonló hangnemben való visszavágásig. A felsorolt cselekvések között szerepelt például:

- hozzászólás írása,
- a bejegyzés jelentése a platformnak,
- vagy bejelentés jogi intézmény felé.

f. Személyes megfigyelés (narratív)

Ez a rész részletesen bemutatta a monitor által kiválasztott esettanulmányokat, ismertetve:

- a tartalom fő üzenetét,
- azt, hogyan jelenik meg benne az antigypsyista online gyűlöletbeszéd,
- és milyen hatással lehet a roma emberekre (országoként eltérő sajátosságokkal összefüggésben).

A monitor leírta a bejelentési folyamatot, az általa tett lépéseket, és kiegészítő információkat is megadott (kommentek, elérési adatok), valamint képernyőfelvételeket csatolt.

Az MT-t online űrlap (Google Form) segítségével töltötték ki, és minden esetet a nemzeti kutatócsoport tagjai felügyeltek és megbeszéltek. Egyes eseteket a partnerországok kutatási koordinátoraival közösen is áttekintettek, ha tisztázásra volt szükség.

Minden adat egy közös Google Formon keresztül került rögzítésre, hogy biztosítsuk az átláthatóságot és a feltöltött tartalmak (linkek, képernyőfotók) ellenőrizhetőségét.

Ez a jelentés **481 eset tartalomelemzését** mutatja be, amelyeket 12 hónap alatt (2024 október – 2025 szeptember) gyűjtöttek a standardizált MT eszköz segítségével. Az MT kifejezetten a közösségimédia-monitorozásra készült, és olyan kódokat és leírásokat tartalmazott, amelyek a kutatási kérdésekhez és projektcélokhöz igazodtak. Az MT eredményei alapján készült tartalomelemzés szolgál a jelen jelentés megállapításainak alapjául.

A következetesség és az egységes keret biztosítása érdekében a kutatócsoport meghatározott időközönként **összegző jelentéseket** készített és továbbított a kutatási koordinátornak:

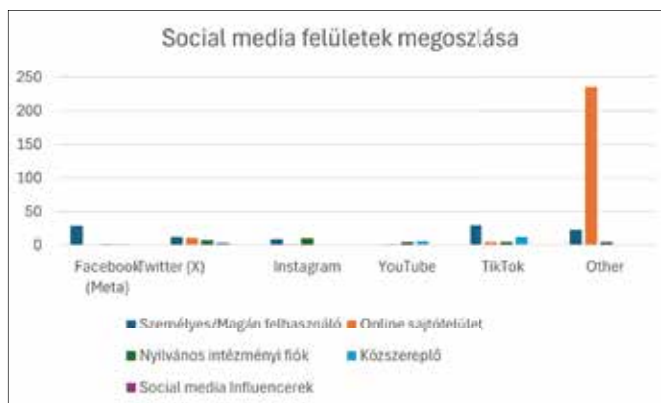
- a. időszak: 2024 október–december – jelentés: 2025 január
- b. időszak: 2025 január–március – jelentés: 2025 április
- c. időszak: 2025 április–június – jelentés: 2025 július
- d. időszak: 2025 július–szeptember – jelentés: 2025 október

A projekt tevékenységeivel és céljaival összhangban az MT alkalmazása szubjektív módon történt: a monitorok szabadon választhatták ki a tartalmakat és az online platformokat (beleértve saját Facebook-, X-, Instagram-, TikTok- vagy YouTube-fiókjaikat), a hírfolyamukban megjelenő információk alapján.

3. Eredmények

3.1 Számszerűsített adatok

Általános adatok

A monitorozási módszertan kezdeti szakaszában a fő hangsúly a releváns általános információk összegyűjtésén volt, amelyek kontextusba helyezik az elemzést. Ide tartozott a leggyakrabban használt közösségimédia-platformok azonosítása és a felhasználói interakciók típusainak feltérképezése. Fontos hangsúlyozni, hogy a monitorozásra kiválasztott platformok és weboldalak meghatározása szubjektív döntés volt, amelyet az öt monitorozó roma fiatal határozott meg. Ennek következtében a kapott adatok nem tekinthetők reprezentatívnak, sokkal inkább előzetes indikátoroknak,

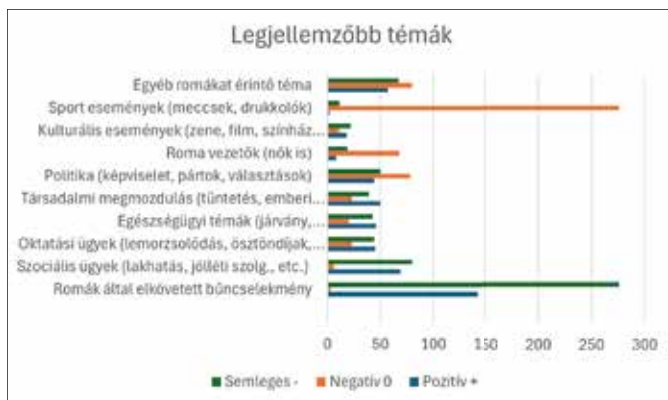
amelyek a fiatal monitorok preferenciáit tükrözik az online közösségi platformok (privát vagy nyilvános fiókok, influenszerek, közszereplők) és információforrások (helyi és országos online sajtó) tekintetében.

A monitorok figyelme elsősorban azokra a közösségi hálózatokra irányult, amelyeket maguk is gyakran használnak. Ez magyarázza, hogy a vizsgált tartalmak között nagyobb arányban szerepeltek személyes felhasználói fiókok, mint hivatalos hírportálok vagy intézményi oldalak; utóbbiakat csak akkor elemezték, ha azokat más felhasználók átvették és továbbterjesztették.

Ahogy az 1. ábra (Általános információk – közösségimédia-platform) mutatja, a kutatásban részt vevő fiatal roma monitorok körében a leggyakrabban használt felületek a Facebook, a TikTok és az X (korábban Twitter) voltak. A használati gyakoriságot tekintve a Facebook továbbra is a legszélesebb körben alkalmazott platform, elsősorban a privát és zárt csoportok funkciói miatt. A második leggyakrabban használt platform a TikTok, ahol a gyűlöletbeszéd terjedése főként privát fiókokon keresztül történik, ezt követi az X (korábban Twitter) és a YouTube.

Az online hírek terjesztésében a Facebook/Meta a legfontosabb információforrás, és ez az elsődleges csatorna, amelyen keresztül a közszereplők megosztják tartalmaikat. Magyarországon azonban adatgyűjtés történt az „Egyéb” kategóriába sorolt, szélsőjobboldali weboldalakról is.

A begyűjtött és monitorozott tartalmak elemzése során a következő kategóriákat határoztuk meg. Minden kategórián belül a monitoroknak meg kellett ítélniük, hogy az adott poszt/cikk/videó pozitív, semleges vagy negatív hatással van-e a roma közösségre. Az alábbi diagram a Magyarországról származó 481 eset eredményeit mutatja be.

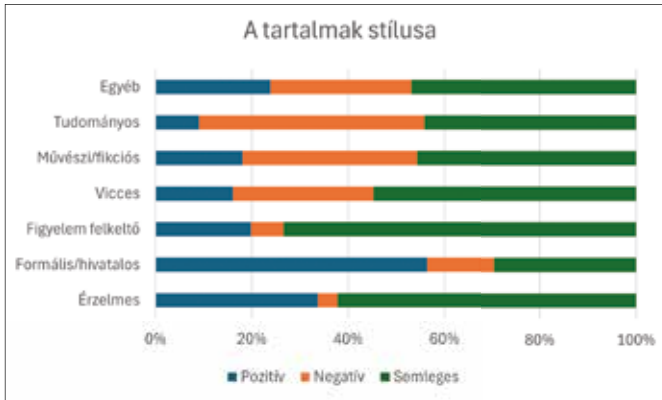

A monitorozott anyagok áttekintése után egyértelművé vált, hogy a fiatal résztvevők elsősorban híradásokban és riportokban megjelenő tartalmakat választottak ki – vagyis olyan anyagokat, amelyek széles közönséget érnek vagy érhetnek el.

A tartalom stílusát illetően a fiatalok azt is értékelték, hogy az általuk olvasott vagy látott anyag pozitív, semleges vagy negatív hatású-e. Az összesítés azt mutatja, hogy a „érzelmi” stílus volt a legjellemzőbb a semleges tartalmak esetében, ezt pedig ismét az „érzelmi” stílus követte a pozitív tartalmaknál.

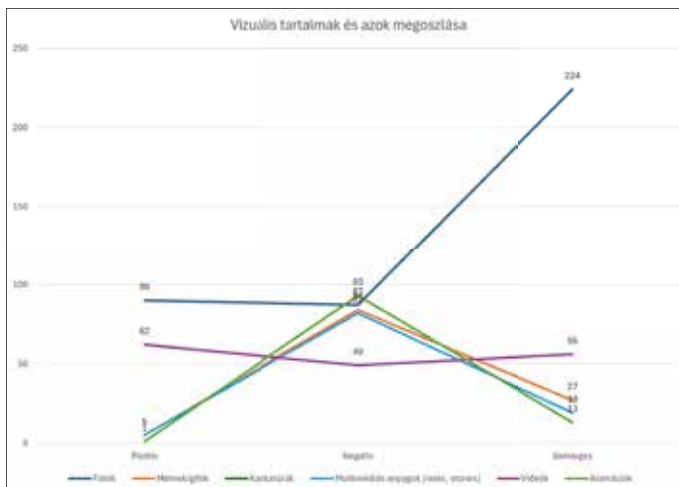
Fontos azonban kiemelni, hogy a legtöbb negatív említés a tudományos témájú és stílusú tartalmak esetében fordult elő.

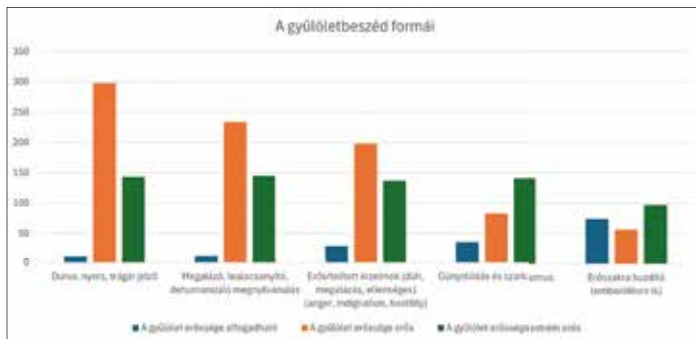

A gyűjtött tartalmak többsége vizuális elemeket is tartalmazott. Ezeket a monitorok típus szerint is elemezték, majd a pozitív–semleges–negatív skálán helyezték el.

A leggyakrabban képekkel találkoztunk; ezek többsége semleges tartalmú volt, és a pozitív vizuális elemek nagy része szintén fényképek formájában jelent meg. Adatgyűjtőink negatív tartalommal elsősorban animációkban találkoztak.

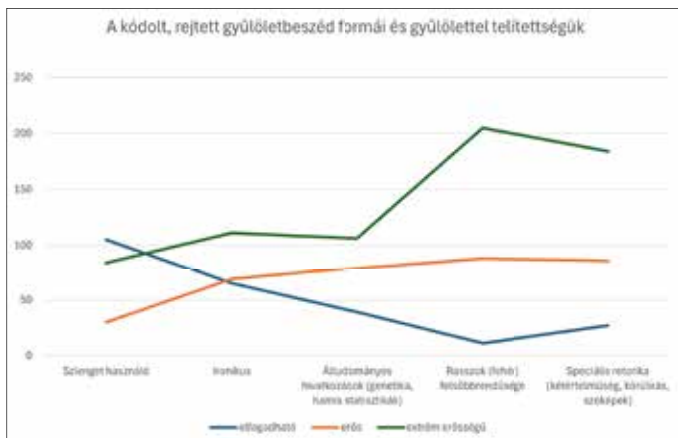

A begyűjtött anyagokat ezt követően a roma fiatalok különböző gyűlöletbeszéd-kategóriákba sorolták, majd háromszintű skálán meghatározták, hogy az adott tartalomhoz kapcsolódó gyűlölet milyen intenzitású volt.

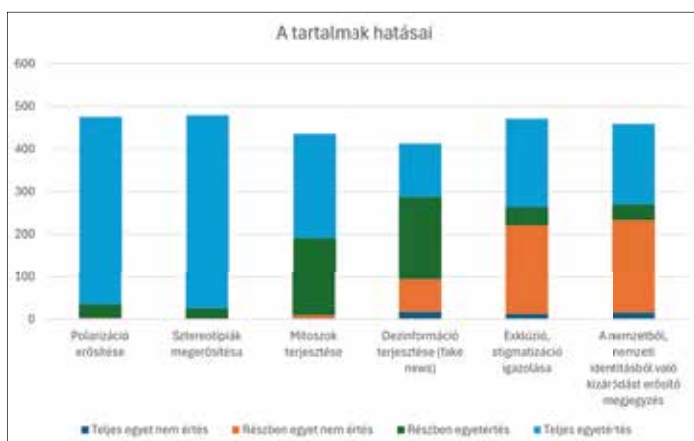

A mélyebb megértés érdekében a következő lépés a kódolt gyűlöletbeszéd kategorizálása volt. Az egyes eseteket a monitorok háromfokú skálán sorolták be annak alapján, hogy mennyire érezték bennük erősnek a gyűlöletet (elfogadható – erős – rendkívül erős).

Az alábbi ábra azt mutatja, hogy a rasszista és fehér felsőbbrendűséget hangsúlyozó magyarázatok dominálnak a legerősebb gyűlöletet tartalmazó tartalmak között.

A tartalom hatásának megítélésekor a monitorozásban részt vevő roma fiatalok többsége egyetértett abban, hogy az általuk olvasott anyagok erősítik a társadalmi polarizációt, valamint hozzájárulnak a sztereotípiák és mítoszok terjedéséhez. Úgy látták, hogy ezek a tartalmak nagymértékben igazolják a roma közösség társadalomból való kirekesztését, vagyis megkérdőjelezzik a romák nemzethez való tartozását.

A tartalom több szempontú elemzését és értékelését követően a monitorozó fiataloknak az online kérdőívben arra a kérdésre is válaszolniuk kellett, hogy mit és hogyan reagálnának az adott tartalomra.

Válaszaikból egyértelműen látszik, hogy a legtöbb esetben nem reagálnának, és nem tennének semmilyen lépést. A velük folytatott találkozásokon és workshopokon sokat beszélgettünk ennek okairól. Az egyik visszatérő válaszuk az volt, hogy számos esetben jelentették a tartalmakat az adott platformnak, de erre nem kaptak érdemi visszajelzést.

Egy másik fontos jelenség, amelyre felhívták a figyelmet, hogy a tartalomgyártók és felhasználók egyre kifinomultabb módszereket

alkalmaznak, olyan kifejezéseket és megfogalmazásokat használva, amelyeket a platformok szűrőrendszerei nem képesek kiszűrni. A felhasználók gyakran kódolt jelek közé rejtve terjesztenek gyűlöletbeszédet, megkerülve a platformok automatikus szűrőit.

Mindezek következtében a fiatalok úgy érzik, nagyon kevés esélyük van valódi változást elérni, vagy hogy a gyűlöletkeltő felhasználókra valódi szankciók legyenek alkalmazva.

3.2. Kvalitatív komponens (Narratíva)

A monitorozási időszak során háromhavonta áttekintettük az összes esetet, és összegyűjtöttük a legjellemzőbbeket. Ebben a jelentésben egy olyan példát szeretnénk bemutatni, amely jól szemlélteti a gyűlöletbeszéd jelenlétét a mai Magyarországon.

A Toroczka által tett kijelentés ebben a videóban így hangzik: „vannak bizonyos szubkultúrák, ahol nem probléma gyereket vállalni, miközben a magyarok lélekszáma csökken, és egyre kevesebb gyermek születik.” A videóban elhangzó kijelentés a kódolt, rejtett gyűlöletbeszéd egyik formája. Bár nem nevezi meg kifejezetten a roma közösséget, a magyar kontextusban egyértelműen rájuk utal. Az ilyen megfogalmazások burkolt, eufemisztikus módon fejezik

ki az előítéleteket, ami megnehezíti, hogy jogilag vagy társadalmilag számon kérhetőek legyenek.

Ez a retorika azt sugallja, hogy a roma közösség felelőtlenül vállal gyermekeket, és társadalmi problémát jelent, ezzel megerősítve a sztereotípiákat, stigmatizálva a csoportot, és tovább mélyítve a társadalmi megosztottságot. A „kifinomult” megfogalmazás éppen azért veszélyes, mert a gyűlöletet rejtett, kevésbé nyilvánvaló formában terjeszti.

Még ha józan ésszel érezhető is, hogy egy adott közösséget hibáztatnak, az ilyen típusú beszéd nem jelenthető vagy büntethető ebben a formában. Ez azt jelzi, hogy a cigányellenesség továbbra is moderátlanul jelen van, különösen politikai szereplők részéről.

4. Következtetések és ajánlások

4.1 Átfogó, több területet érintő megállapítások

- **Átható normalizáció és büntetlenség:** Az online cigányellenesség gyakran normalizálódik, a közösségimédia-plattformok pedig sokszor nem érvényesítik saját irányelveiket.
- **AI-generált gyűlöletbeszéd terjedése:** Egyre gyakoribb, hogy mesterséges intelligenciát használnak sztereotip és lealacsonyító tartalmak előállítására, gyakran „paródia” címkével, tovább normalizálva a rasszizmust.
- **Politikai instrumentalizáció:** Politikai szereplők és közszereplők aktívan hozzájárulnak az cigányellenes diskurzus létrehozásához vagy felerősítéséhez választási célokból.

Ezek a megállapítások rávilágítanak az online cigányellenesség összetett, sokrétű természetére, a tartalom moderáció jelentős hiányosságaira, a romákkal kapcsolatos témák túlnyomóan negatív

keretezésére, valamint a hatékonyabb ellenintézkedések és bejelentési mechanizmusok sürgető szükségességére.

Az online cigányellenesség kihívásainak kezelése nemcsak erős jogi kereteket igényel, hanem **tartós együttműködést** a szabályozók, platformok, civil szervezetek és az érintett roma közösségek között.

4.2. Közösségimédia-platfomok

– A tartalom moderáció hatékonyságának javítása

A kutatás kimutatta, hogy a platformok gyakran nem lépnek a bejelentett cigányellenes tartalmak ügyében, és a bonyolultabb retorikai formákat nem ismerik fel agresszívként, noha azok káros szándékot hordoznak.

Javaslat: A moderációs irányelvek következetes érvényesítése, különös tekintettel a cigányellenesség árnyalt, implicit formáira, mint az irónia, gúny, szarkazmus vagy áltudományos hivatkozások.

– Emberi felügyelet és kulturális kompetencia növelése

A gyűlöletbeszéd felismerése gyakran kontextusfüggő, és az implicit formák magas aránya miatt az AI-alapú moderáció önmagában nem elegendő.

Javaslat: Több, kulturálisan és nyelviileg kompetens emberi moderátor bevonása, akik pontosabban felismerik a romaellenes gyűlöletbeszéd sajátos formáit.

– Együttműködés roma szervezetekkel

A roma szervezetek kulcsfontosságú tudással rendelkeznek a cigányellenesség megnyilvánulásairól.

Javaslat: Formális partnerségek kialakítása roma szervezetekkel a moderátorok képzésének támogatására, szakpolitikai fejlesztésekhez és ellen-narratívák kidolgozásához.

4.3. Roma szervezetek

– Digitális írástudás fejlesztése a közösségekben

A „nem biztos” válaszok magas aránya és az erőszakra való utalások iránti érzéketlenség arra utal, hogy szükség van a kritikai médiaműveltség erősítésére.

Javaslat: Képzések kidolgozása és megvalósítása roma fiatalok számára az online cigányellenesség felismeréséről, dokumentálásáról és bejelentéséről.

– Monitorozási tevékenységek fenntartása és bővítése

A kutatás rámutatott, hogy az adatgyűjtés kulcsfontosságú az evidenciaalapú szakpolitikákhoz, ugyanakkor kevés kutatás foglalkozik kifejezetten ezzel a területtel.

Javaslat: A rendszeres monitorozás folytatása és bővítése, a módszertan finomítása, valamint együttműködés akadémiai intézményekkel.

– Érdekképviselő és lobbierősítés

A normalizáció, a hatástalan moderáció és a politikai instrumentalizáció erős érveket szolgáltatnak az érdekképviselőnek.

Javaslat: A kutatás eredményeinek felhasználása a döntéshozók és nagy platformok felé irányuló határozott érdekvédelem érdekében.

– Ellen-narratívák és pozitív tartalmak fejlesztése

A negatív tartalmak túlsúlya miatt szükség van a pozitív reprezentációk erősítésére.

Javaslat: Pozitív, kulturálisan hiteles és megerősítő online tartalmak létrehozása és terjesztése a roma kultúráról, történelemről és eredményekről, hogy ellensúlyozzák a negatív sztereotípiákat és befogadóbb online környezetet teremtsenek.

5. Hivatkozások

- ERGO Network (2022). PECAO (Peer Education to Counter Antigypsyist Online Hate Speech) Synthesis Report on Antigypsyist Online Hate Speech, available at: <https://ergonetwork.org/wp-content/uploads/2022/04/ERGO-Synthesysreportweb-FINAL.pdf>;
- Bonilla-Silva, Eduardo (2006). Racism without Racists: Color-Blind Racism and the Persistence of Racial Inequality in the United States. *Science and Society* 70 (3):431-434.
- Lentin, Alana (2016) 'Racism in Public or Public Racism: doing anti-racism in post-racial times', *Ethnic and Racial Studies*, 39(1): 33-48.
- Martinez-Fuentes, S., Umaña-Taylor, A. J., Jager, J., Seaton, E. K., & Sladek, M. R. (2020). An Examination of Ethnic-Racial Identity and U.S. American Identity among Black, Latino, and White Adolescents. *Identity*, 20(3), 208–223. <https://doi.org/10.1080/15283488.2020.1784177>
- Breazu, Petre & Machin, David (2022). Racism is not just hate speech: Ethnonationalist victimhood in YouTube

comments about Roma during COVID-19, *Language in Society*, doi:10.1017=S0047404522000070.

Smith, Philippa (2023). Online counterspeech and the targeting of digital discourses of racism in New Zealand in *Social Media and Society: Integrating the digital with the social in digital discourse* Edited by Majid KhosraviNik, pp. 146-166, available at: <https://benjamins.com/catalog/dapsac.100.08smi>

Siapera, Eugenia, Moreo Elena and Jiang Zhou (2018). Hate Tracking and Monitoring Racist Speech Online (<https://www.ihrec.ie/app/uploads/2018/11/HateTrack-Tracking-and-Monitoring-Racist-Hate-Speech-Online.pdf>)